

GAZETA LWOWSKA.

We Srodę

N^{ro}. 70.

21. Czerwca 1826.

Na Gazetę Lwowską z Rozmaitościami przyjmuje się prenumerata półroczna od 1. Lipca do końca Grudnia r. b. za ZR. Dwieście kr. 36 w M.R. albo ZR. Dwa dziesiąta Cztery W.W. PP. Prenumeratorowie raczą zamówić takową przed końcem b. m. w Expedycyi C. R. Głównego Urzędu pocztowego we Lwowie, lub na C. R. stacyach pocztowych.

WIADOMOŚCI KRAIOWE.

— Z Wiednia d. 12. Czerwca. —

Onegday d. 10. Czerwca o godzinie 5 rano wyjechał zjazd do Drezna Jego Królewicowska Mość Xiążę Fryderyk Saski z dośtoyną swoją Małżonką Arcy-Xiężniczka Maryją Karoliną.

— Z Węgier. —

Jego Królewicowska Mość Arcy-Xiążę Ferdynand, Jenerał dowodzący w Węgrzech, przybył znouwu w pożądanem zdrowiu do Budy d. 6. b. m.

Gazeta Preszbarska z d. 9. t. m. donosi: »W Poniedziałek d. 5. t. m. było 107 posiedzenie Seymu. Izba Magnatów zebrałszy się o godzinie 10 naradzała się nad obudwoma Poselstwami, zawierającemi przeciw-postrzeżenia Stanów względem Naywyższej rezolucyi z d. 9. Kwietnia b. r. i ilości kontrybucyi, poczem zgodność swoją z widokami Stanów, oznaymiła przez własne Poselstwo, zebrańe o godzinie 12 Izbie Stanów. Tu oddano do dyktatury tak to Poselstwo, iakoteż już ułożone przełożenie względem Banachiej zaległości; dnia następującego (6.) sprostowano ostatnie na posiedzeniu Cyrkułarnem, i obradowano nad Poselstwem Izby Magnatów. Poczem o godzinie 11 rozpoczęto się 108 posiedzenie Seymu, na którym odczytano naprzód ułożone przez Pronotaryusza Palatyńskiego proiekta do przedstawień: a) na Naywyższą rezolucyją z d. 9. b. m. i b) na sumnę ofiarowaną przez terazniejszy Seym, iako ilość kontrybucyjną, i oddano ie dykturze; nakoniec sprostowano przedstawienie względem zaległości Banachiej kontrybucyi.

Dostrzegacz Austriacki umieścić, co następuje:

Systemat igrarstwa Dzienników Paryzkich wszystkich kolorów i stronnictw (wyjąwszy parę chwalebnych) ciągle postępuje. Tak Gazeta Codzienna z d. 5. Czerwca wyraża: »Ostabione zdrowie

Cesarza Jego Mości Austriackiego sprawia obawę; buletyny lekarzów są niepokoiące osnowy, i każą obawiać się bliskiey dla Tronu żaloby, a nowego kłopotu dla Gabinetów — Nasz naytąskawszy Cesarz, mieszkający od d. 14. w zamku letnim Laxenburgu, doznaie pożądanego zdrowia, co tysiące uradowanych poddanych z zupełnego zdrowia tego Monarchy, którzy tanżecieszają się oglądaniem oblicza szczerze uwielbianego Oycy kraiu, codziennie zaświadczyć mogą.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Hiszpania.

Gazeta nadworna Madrycka z d. 22. Maja zawiera następujący artykuł: »Król uwiadomiony przez swojego Ministra Spraw Zewnętrznych, że tak w Madrycie, iakoteż po innych mieyscach Państwa są w obiegu odpisy zmyślonego listu do Ministra Spraw Zewnętrznych i Jeneralnego Intendentu Policyi pisanego a dotyczącego się dwóch raportów, to iest: Rady Stanu i Rady Kastylskiej, — rozkazał zawiadomić publiczność, że te odpisy wraz z ich treścią są fałszywe. Król Jegomość postanowił oraz Kommissyję śledczą, która odkryć ma sprawców tego listu i pociągnąć ich do ścisłej odpowiedzialności.«

Wielka Brytania i Irlandyia.

Oprócz król. odezwy rozwiązującej dotychczasowy Parlament, podpisał Król w d. 1. Czerwca dwie inne odezwy; iedną o wyborze Parów reprezentujących w Izbie Wyższej Szkocyją, który zayść ma w Holywodhouse d. 15. Lipca, drugą o wyborze Parów reprezentującej Irlandyją.

Treść bilu upoważniającego Ministrów, aby w razie potrzeby ieszcze 500,000 kwarterów obcego zboża wprowadzić dozwolili, iest następująca: »Rozkaznie się, iż każdego czasu po terazniejszem posiedzeniu, Król Jegomość będzie upoważniony, po zasiągnienui swojej tajnej Rady, przez rozkazy mające być wydane, dozwolić na

wewnętrzną konsumpcją przedać ze składów nie więcej, jak 500,000 kwarterów pszenicy lub mąki pszenicznej, a to za opłatą takim rozkazem oznaczoną. — Jednakowoż taki rozkaz Gabinetowy nie będzie dłużey w mocy swoiēy nad dwa miesiące od dnia onegoż wydania; nawet nie będzie ważny dla pszenicy lub mąki pszenicznej, które przed d. 2. Maia złożono w składach, lub do przyjęcia onych podano oświadczenie. Rozkazu nie się jeszcze i stanowi, iż opłata takim rozkazem przepisana w żadnym przypadku nie może przewyższać owę, którąby przy wprowadzeniu takowey pszenicy lub mąki składać było potrzeba, gdyby na mocy rozporządzenia aktu uznane były za wolne do wprowadzenia, któryto akt przeszedł w trzecim roku teraz panującego Króla pod nazwiskiem: «Akt dla ulepszenia istniejących na teraz ustaw ku uporządkowaniu przywozu zboża.»

Dalszy ciąg raportu P. Jacoba o handlu zbożowym, przerwanego w Nrze. 67. Gaz. u. :

Z Prus Wschodnich, Prus Zachodnich i Pomeranii, wywieziono w ostatnich 9 latach do roku 1824, 447,183 kwart. pszenicy, a 1,218,916 kwa. żyta, jęczmienia i owsa, wyiawszy rok 1818, z ktorego spisów nie było. Jest rzeczą bardzo podobną do prawdy, iż część tego zboża pochodziła z sąsiedzkich prowincyj Poznańskiēy, Śląskiēy, Brandenburgskiēy, czego jednak ściśle oznaczyć nie podobną, w Prussach bowiem zupełnie wolno iest handel zboża między prowincjami tego Państwa. Ponieważ główny cel moiej podróży, w skutek wydanych mi instrukcyj, ograniczał się temi prowincjami, z których dawniēy zboże do Anglii sprowadzano; opisując przeto stan rolnictwa, uwagi moie, do trzech szczególniēy nadbrzeżnych prowincyj morza Bałtyckiego, to iest: Prus Wschodnich, Prus Zachodnich i Pomeranii zwracać będę: załączę iednakże Braudenburg choć w pewniēy rozległości.

Przed rokiem 1807, równie, iak i w wielu innych częściach Europy, grunta należały do właścicieli obszernych majątności; wiele dóbr sama tylko Ślachta posiadać mogła: a kupiec, fabrykant, sztukmistrz, iakkolwiek zamożnym być mógł, nie łatwo wkładać mógł swóy kapitał w gruntowā posiadłość, iezeli pierwey nie był do stanu ślacheckiego wzniesiony. Takowe ograniczenia zniesione zostały po wojnie Francuzkiēy, około r. 1807. Dzierżawy takie, iak u nas, były tam podobowczas i są do dziś dnia ieszcze wcale nie znane. Grunta nprawiali ludzie, którzy w pewnym względzie byli niewolnikami, a przynajmniēy wolnymi nie byli. W wielu okolicznościach mieli oni pewny gatunek dziedzicznego prawa, na ograniczone u-

życie gruntów, n. p. prawo zasiewu i zboru, gdy tymczasem prawo pastwiska w czasach ugorowania należało do właściciela dóbr — wszystko według pewnych zwyczajów. Wieśniaków tych razem ze wsią sprzedawano, lub w dziedzictwie do successorów przechodzili, obowiązani będąc do pewnych robót i usług dla swego Pana. Natomiast to, co posiadali, wzięte im być nie mogło. Pan także nie miał żadnego prawa do ich majątku, który sobie zebrać mogli. Warunki, pod iakimi chłopci posiadali grunta, były rozmaite: iedni, w korzystaniu z nich, większy, drudzy mniejszy udział mieli; iedni uniey, drudzy więcej odrabiali pańszczyzny. W skutek szeregu praw, szczególniēszą śmiałością oznaczonych, od r. 1807 do 1811, cały tłum chłopów poddanych, zamieniony został na ludzi wolnych i właściciele gruntów. W niektórych przypadkach, grunta wieśniaka podzielone zostały, i potowa iedna stała się iego wieczystā własnością. W mieyscach, gdzie wieśniacy do większēy pańszczyzny obowiązani byli, tam mniejszā część gruntów dostawali. Gdziekolwiek wynagrodzenia pieniężne stósownie do umowy dziedzica ze swoim chłopem oznaczane były, i to, albo pewną sumę natychmiast wypłacić był obowiązany, lub na gruntach przechodzących na własność chłopca, sumę umówionā, dla bezpieczeństwa, hipotekowano. Czasem zatrzymał wieśniak cały grunt, iaki pierwēy posiadał, opłacając dziedzicowi tę część, którąby mu winnym razie odstąpić był obowiązany.

Ogłaszane kolejno prawa, nadawiające takowā wolność chłopom, nie wszędzie zyskały równie chętne przyjęcie. Dziedzice dóbr byli zmuszeni, lecz chłopom zostawiono wolność korzystania z nowego prawa lub nie; i dotąd niektórzy przekładają dawny zwyczaj nad nowe prawo. — Lubo tym sposobem założono fundamenta do nowego i lepszego porządku rzeczy, skutki iednakże, iakich we względzie rolnictwa spodziewano się, ieszcze uskutecznione nie zostały. Zniesienie osobistēy służby i dziedzicznēy własności tēżże służby, iest za nadto nowe, aby miało iuż sprowadzić zmianę stosunków między Panem a poddanym, na stosunki, iakie są między robotnikiem a płacącym za robotę, również iak i korzyści, które są naturalnym tychże stosunków wypadkiem. Oczywista, że robotnicy dotąd ieszcze niedbale i obojętnie uprawiają grunta swoje, tak, iak to zwykli byli czynić w dawniēyszym stanie, od czego ieszcze ich nie mógł odzwyczaić nowy stan rzeczy.

Można przypuścić, iż grunta w trzech prowincjach nadbrzeżnych morza Bałtyckiego tak, iak w całych Prussach prawie, albo w wielkich częściach, do Ślachty i nowēy klasy właścicieli gruntów należą, lub podzielone są na drobne czą-

siki, według dawnego systemu, tak, iż na połowę utrzymywania familii chłopskiej wystarczy. Bardzo mała jest liczba średniej klasy, któraby tak, jak nasi dzierżawcy, mogła zadzierżawić tyle gruntów, ile jeden człowiek uprawia korzystnie i właścicielowi dzierżawę opłacić zdoła. Z małemi bardzo majątkami, nie ma tu zwyczaju opłacania dzierżawy w zbożu, lecz każdy, ktokolwiek grunt uprawia, wielki czy mały, jest jego właścicielem. Przy uściach tylko rzek wielkich odstępnią od tego prawidła, tam dzierżawią łąki za pieniądze, albo na pastwisko dla bydła, lub na zbiór siana; jak jedno jak i drugie na korzyść zamierzoną z wielkich miast, które przy tychże uściach rzek leżą. W bliskości miast większych, a nawet i po niektórych mniejszych, wydzierżawiają wioski za gotowe pieniądze; lecz to są tylko wyjątki, a zrachowawszy je wszystkie ogółem, stosunkowo mniej będzie takowych gruntów, od tych, które sami właściciele uprawiają.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

Francya.

W d. 1. Czerwca zebrał się Sąd Parów. Posiedzenia dnia tego iakoteż i 2. Czerwca zeszły na odczytaniu aktów sprawy, dotyczące się ugody o dostawę z Ouvrarden zawartą.

Król i Xiążęta zaszczytli swemi podpisami procięt do składowi na wystawienie pomnika ku czci bohatera z Klostercamp, nieustraszonego Kawalera Assas.

Kommissyia likwidacyyna dla wychodźców za likwidowała do d. 1. Czerwca sumnę 297,958,047 fr. 99 cent. na podania o wynagrodzenie, atoli po odciążeniu długów 29,398,550 fr. 55 cent. i zezwoliła zapisać do wielkiej księgi długów sumę 291,230,147 fr. kapitału i 5,738,452 fr. dochodów wieczystych.

W d. 30. Maia odkryto kilka dołów ze zbożem w majątności P. Ternaux pod St. Quen w obecności wielu ciekawych. Dół 1819 przykryty, obeymował 130 worów pszenicy w najlepszym stanie, drugi w którym było 400 metrycznych cetnarów pszenicy z 1821 częścią suszonej, częścią niesuszonej a na tey 10 cetnarów żyta. Na powierzchni tego dołu postrzeżono wółki tak, jak roku zeszłego. W trzecim dole znajdowało się 1472 korcy żyta z roku przeszłego w bardzo dobrym stanie. Teraz robią dwa nowe doły rozmaitej budowy na zboże z następnego żniwa.

Zjednoczone Niderlandy.

Listy z Batawii z d. 26. Stycznia donoszą: Rząd Niderlandzki postanowił otworzyć porty wyspy Jawy dla handlu wszystkich narodów. Je-

neralny Gubernator van der Capellen wyjechał do wyspy Besra, w zamiarze powrócenia do Europy. Z kraiovcami przywrócono pokój.

Dania.

Z Kopenhagi donoszą z d. 30. Maia:

Onegday ogłoszono u Dworu zaślubiny Jego Królewicowskiej Mości Xięcia Fryderyka Karola Krystyana z Xiężniczką Wilhelminą Maryją. Wicczorem mieszkańcy Stolicy wynurzyli swój udział z tego szczęśliwego zdarzenia, powszechnem i pysznem oświeceniem domów.

Prussy.

Naynowszy numer [Zbioru praw obeymuie rozkaz gabinetowy z d. 29. Maia 1826 względem zniesienia jeneralnej kontroli finansów i zaprowadzenia Izby obrachunkowej Stanu.

Gazeta Stanu zawiera co następuje: Słychać, iż Skarb da trzy miliony talerów dla ożywienia mających nastąpić targów na wełnę a szczególniej, aby przez krapno dobrych krajowych i zagranicznych wełnow, i przez pożyczkę na złożoną wełnę zapobiedz szkodom, któreby z braku piędzdy dla czasowej sprzedaży wełny wyniknąć mogły. Spodziewać się należy, że naprzód wydadą uwiadomienia, pod jakimi warunkami handel morski z powodu targów w Berlinie, Wrocławiu, Szczecinie i Magdeburgu zezwalać będzie na pożyczkę na wełnę w składach, i podobnie król. bank w takich samych interesach w Królewcu i Gdańsku.

Niemcy.

Gazeta w Karlsruhe wychodząca donosi z Baden z d. 1. Czerwca: W tych dniach mieliśmy szczęście powitać w murach naszych wysokich Gości. Arcy-Xiężę Karol ze swoją dostojną małżonką i najstarszą córką i Xiężę Nassauski, idąc z Karlsruhe przybyli tu onegday i wysiedli w domu gościnnym pod Salmen. Niebawem potem zjechał Xiężę Gustaw Szwedzki, który był do Karlsruhe pojechał, Margrabia Leopold ze swoją małżonką, tudzież wysłany przez W. Xięcia Minister gabinetowy Baron Berstett, Ces. Król. Poseł, Baron Huby, i król. Pruski oraz na Dworze Xięcia Nassauskiego zawierzytelniiony Poseł Baron Otterstedt. — Wysocy Podróżni odwiedzili ieszcze tego wieczora Królowę Fryderykę, i owdowiałą W. Xiężnę, która tu już długi czas bawi. Wczoray rano zebrały się wszystkie Dwory Xiążęce i wysocy Podróżni w starym zamku, gdzie Margrabia Leopold przygotował kazał śniadanie. Widok na okolice kwitnące, Renem po przerzynamane, na bliskie i odległe góry przypominać musiał ważne zdarzenia, czarując swoiemi powaby

świętą obecność. W południe dał obiad Margrabia Leopold a po rozmaitych przeizdawkach po naszych przyiemnych okolicach, połączył się Xiążę Gustaw z wysokimi gośćmi wieczorem w przysionku nowego konserwacyjnego gmachu. — Dzisiaj rano udał się Xiążę Nassauski w dalszą do Szwycaryi podróż. Margrabia Leopold i Minister gabinetowy Baron Berstett ieszcze byli rano, ażeby imieniem i ze zlecenia W. Xięcia ponowić wyraz serdeczney roskoszy z takiego znowu widzenia się i naleydszych życzeń. — Widoczną było i dla wszystkich przyiemną rzeczą widzieć bawiącego się w naszych okolicach dostojnego Xięcia, którego imię tak chwalebnie żyje w historii i w pamięci ludu. Gdy mu przyyda na pamięć obrazy przeszłych wrażeń, tedy i tą razą opuści nas z przekonaniem, że czas nieuszczuplił zaszczytnie przez niego uzyskane przychylności i że wszystkie kraie Niemieckie uwielbiają szczerze dostojny Dom Cesarzowski.

Sąd Ziemiański w Wrocławiu wydał już wyrok tyczący się zgubnego związku nazwanego Związkiem młodzieńców; ten wyrok przeznacza 28 członków tego związku na więzienie stosowne do wykroczenia, na lat od 2ch do 15tu, tracą oraz prawo noszenia kokardy narodowej i ozdób honorowych, a mający urzędy, będą tychże pozbawieni.

Rossyia.

Z Petersburga donoszą pod d. 27. Maia: Cesarzowa Elżbieta od lat kilku cierpiąca ehroniczną słabość. W ostatnich dniach przeczuwając że niebawem zbliży się do grobu, życzyła sobie ieszcze raz widzieć rodzinę Cesarzką i być w obięciu Cesarzowej matki. Ta udała się do Katugi, lecz odebrała tamże przez gońca wiadomość, że życie owdowiałey Cesarzowej w niebezpieczeństwie, (nie mogła bowiem już pisać) i która prosi, aby ta nayaśnieszka Pani niezwłocznie pospieszyła do Belew, (między Katugą a Orłem) gdyż dostojna Słaba nie może dalszey odbyć podróży. Cesarzowa matka wyiechała natychmiast daley, atoli w Peremysłu otrzymała smutne poselstwo o śmierci Cesarzowej Elżbiety; udała się więc do Belew a w d. 19. t. m. stanęła w Moskwie. W Łowczy Naryszkin wyiechał ztąd, dla przewiezienia tu śmiertelnych zwłok Cesarzowej. Na kilka dni przed odjazdem zmarley Cesarzowej Elżbiety z Taganrogu, miasto wysłało Deputacyię do Monarchini, z prośbą, aby potwierdziła życzenie obywateli, chcących

zmarłemu Panu, Cesarzowi Alexandrowi wystawić pomnik w Taganrogu. Przy tey prośbie oświadczyła Deputacyia, iż corok obchodzić będzie pamiątkę śmierci Cesarza i w tym dniu rozdawać będzie pewną sumę między ubogich i chorych. Cesarzowa przesłała Deputacyi w nader łaskawych wyrazach list napisany przez Radcę Stanu Longinowa, datowany z d. 2. Maia. W tymże podziękowała za udział w iey cierpieniu; obiawiła roskosz z uczczenia swojego zmarłego Małżonka, i przeznaczyła dziesięć tysięcy rubli, mające być w Maiu wypłacone na ów pomnik. Odiadz Cesarzowej z Taganrogu był rozczulającym; wszystkie ulice były napełnione ludem, który Paniswoię tę podróż błogostawił. — Cesarzowski Adjutant skrzydłowy Pułkownik Mansprów wysłany do Karlsruhe z doniesieniem o śmierci tey Monarchini. Powiozł ón W. Xięciu i Xiężnie Margrabinie matce list Cesarza Miłochaia i list Cesarzowej matki. Naywiększy smutek i nacyzszy udział iest w nim wyrażony.

W d. 18. t. m. w obecności Ministra Stanu Hrabiego Nesselrode i wielu znakomych osób, odbył się pierwszy publiczny popis w instytucie ięzyków wschodnich, zaprowadzonym w Maiu 1823 przy Ministerstwie Spraw Zewnętrznych. Z ośmiu uczniów w tymże ukształconych iest dwóch jako tłumaczów w Georgii i Persyi. Rybolostwo i bicie psów morskich tak przy brzegach iakoteż na wyspach morza Kaspijskiego dosyć iest korzystne. Corok bywa kleiu rybiego do 8000 pudów, kawioru z rzeki Jemby z wysp Saljańska, Kislagadcka i Sidur do 3400 beczek. Ryby poławiają tak w posiadłościach nadbrzeżnych właścicieli, iakoteż w rzete Jemba i na wyspach i brzegach wschodnich morza Kaspijskiego. Nayznaczniejsze posiadłości tego rodzaju należą blisko Astrachanu do nayıporwszych rodzin słacheckich. Liczba wolnych rybaków wynosi więcej 7000. Ryby suszone i solone prowadzą Wołgą wewnątrz kraiu a mnóstwo kawioru szczególniey do Taganrogu, z kąd wychodzi za granicę. W ciągu zimy posełają mnóstwo ryb świeżych wewnątrz kraiu. Handel winnem Astrachańskiem także znaczny, blisko 200 beczek po 3 ruble wiadro, przedają rocznie na iarmarku w Niżnym Nowogrodzie. Atoli większą część produktów winnic rozsełają w iagodach po kraiu. Do głównego handlu w tych okolicach należy ieszcze handel owocami świeżemi i suszonymi, iedwabiem Perskim i skórami z zwierząt domowych.